

Եւ անմեղ հոգու գեղեցկութիւնը
Տեսնել շարժմունքի եւ հայեացքի մէջ,
Նոցա շարժմունքն են ազատ, կայտառ,
Նոցա աչքերն են պարզ և պայծառ,
Նոցա զգացմունք և խօսքն են արդար,
Եւ նոցա երես զուարթ իբր գարուն...
Կեղծաւորութեան, նենգ ատիլութեան
Խաւար պատում չէ նոցա միտք, շրթունք,
Եւ երախտագէտ սերով են լցված
Մանկական սրտի անկեղծ զգացմունք,
Ինչ յաղթանակով նոքա կնայեն
Իւրեանց ծնօղներին, բարեկամներին .
Այսպէս հրեշտակներ ուրախ և քաղցր են
Աստուած գովելիս, փառաբանելիս, —
Ով ներկայ դարիս, դուք, իմաստուններ,
Մտաբերեցէք Փրկչի մեծ խօսքեր,
«Դարձէք և եղէք իբրև մանուկներ» —
Արքայութիւն ձեզ կրանայ ղոներ...:

ԻՇԽԱՆ ԲԱԳՐԱՏՈՒՆԻ.

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ (ԼՈՒՍԱՒՈՐԶԱԿԱՆ) ԷԿԵԼԵՑԻ ՌՈՒՄԻՆՑԻ ՄԷՋ-

[illegible]

14	Աղբաշ	—	Ս. Աստուածածնի	152 72	16 66	30 54
15	Կեօղակլու	—	Ս. Աստուածածնի	52 30	26 85	13 78
16	Զիկղամլու	—	Ս. Աստուածածնի	25 64	50 60	38 22
17	Նովրուզլու	—	Ս. Աստուածածնի	6 16	33 92	28 90
18	Թօխանշալլու	—	Ս. Աստուածածնի	9 3	20 „	16 99
19	Իմանշանլու	—	Ս. Աստուածածնի	6 5	57 50	43 „
20	Թամամլու և Գարահամլու	Ս. Աստ.		86 14	42 5	37 50
21	Ուղուրբեկլու	—	Ս. Յակոբի	14 46	19 20	13 89
22	Բաշնալլու	—	Ս. Աստուածածնի	349 41	36 60	13 30
23	Գօխկուզ	—	Ս. Գրիգորի	12 41	15 48	10 30
24	Վ. Ղոյլասար	—	Ս. Գրիգորի	13 12	15 50	12 10
25	Ազհամլու	—	Ս. Գէորգի	18 24	35 49	19 69
26	Ռեհանլու	—	Ս. Աստուածածնի	5 87	4 74	„ „
27	Ն. Ղոյլասար	—	Ս. Աստուածածնի	„ 40	1 31	1 71

ԳՆԻԲՆԱԿԻ ԲԱՐԵԼԱՐԳՆԵԱՆ ԱԶ.

28	Թէղխարապ	—	Ս. Աստուածածնի	54 32	94 34	22 19
29	Կեօղ քիլիսայ	—	Ս. Աստուածածնի	280 61	86 48	10 44
30	Բաշ գեղ	—	Ս. Կարապետի	1 61	28 36	22 26
31	Բարձապի	—	Ս. Յովհաննու	27 21	33 90	30 „
32	Նորաշէն	—	Ս. Աստուածածնի	702 37	29 37	46 66
33	Շահապ	—	Ս. Գէորգի	„ „	10 70	10 70
34	Գեամրիզ	—	Ս. Յովհաննու	7 4	37 25	35 23
35	Արամեւս	—	Ս. Յակոբի	120 34	46 58	20 70
36	Էլիեար	—	Ս. Ստեփանոսի	1175 30	19 42	9 40
37	Աւան	—	Ս. Աստուածածնի	32 72	34 30	23 20
38	Զար	—	Ս. Կարապետի	2 73	12 90	8 35
39	Զրվէժ	—	Կաթուղ. Ս. Աստ.	24 29	33 63	23 23
40	Առինջ	—	Ս. Յովհաննու	16 7	40 46	5 „
41	Պտղնի և Մհուբ	—	Ս. Կարապետի	5 7	8 46	7 28
42	Քանաքեռ	—	Ս. Յակոբի	„ „	137 17	113 57
43	Թէջ րարակ	—	Ս. Լուսաւորչի	76 35	45 66	20 24
44	Ճաթգրան	—	Ս. Գէորգի	6 61	42 27	30 40
45	Աղազօր	—	Ս. Աստուածածնի	7 55	5 40	6 60
46	Բեզակլու	—	Ս. Յակոբի	3 67	20 80	23 31

ԴԱՐԱՆԱԳԻԿԻ ԲԱՐԵԼԱՐԳՆԵԱՆ ԱԶ.

47	Չանաղչի եկեղեցի	Ս. Աստուածածնի	51 69	6 „	4 „
48	Գաշխա	—	Ս. Աստուածածնի	3 15	„ „
49	Քեշիշ-Վերան	—	Ս. Սարգսի	15 55	8 „
50	Բիրալու	—	Ս. Գէորգի	„ „	„ „
51	Գարախաշ	—	Ս. Յովհաննու	37 29	9 „
52	Զինջեղլու	—	Ս. Սարգսի	21 97	20 70

ԱՆՊԱՐԱԿԻ ԲԱՐԵԼԱՐԳՆԵԱՆ ԱԶ.

53	Աշտարակ եկեղեցի	Ամենափրկչի	„ „	132 86	51 64
54	Դարձեալ	—	Ս. Աստուածածնի	„ „	„ „
55	Դարձեալ	—	Ս. Կարմրաւորի	„ „	39 91
56	Եղուարդ	—	Ս. Նշանի	10 90	70 85
57	Կարբի	—	Ս. Աստուածածնի	„ „	25 45
58	Օհաննու Վանք	—	Ս. Մկրտչի	„ „	34 16

59	Սաղմոսավանք —	Ս. Յով. Կարապետի.	10 25	9 45
60	Ղզլլմամուր —	Ս. Յովհաննու.		
61	Բիւրական —	Ս. Յովհաննու.	53 75	30 60
62	Փարբի —	Ս. Յովհաննու.	47 71	43 61
63	Օշական —	Ս. Մեսրոպի.	76 12	26 88
64	Գօշ —	Ս. Գէորգի.		
65	Թալշ —	Ս. Գրիգորի.	11 50	11 50
66	Տեղեր —	Ս. Աստուածածնի.	47 27	20 73
67	Ինակլու —	Ս. Աստուածածնի.	16 80	10 95

Սարգսի Բարեկարգութեան ձեռն.

68	Հաճիար եկեղեցի	Ս. Գէորգի.	7 42	43	36
69	Քեալակ. Արխ —	Ս. Աստուածածնի.	24 61	11 20	5 3
70	Զափարապատ —	Ս. Յարութեան.	19 27	13 90	9 50
71	Մօլլա Բայազէտ —	Ս. Աստուածածնի.	44 30	41 50	30
72	Ուղուն-Օրա —	Ս. Աստուածածնի.	29 36	63 75	15 34
73	Ղուղ. զիւղան —	Ս. Գէորգի.	16 18	16 10	10 87
74	Արմուտլու —	Ս. Սահակի.	27	11 60	8 20
75	Ղուղուղուղ —	Ս. Աստուածածնի.	29 99	28 25	23 75
76	Էվլլար —	Ս. Աստուածածնի.	14 33	27 60	14 53
77	Մարգարայ գ. —	Ս. Աստուածածնի.	3 40		
78	Սարգարապատ —	Ս. Աստուածածնի.	43 73	40 50	18 20
79	Զուրուղէի —	Ս. Աստուածածնի.	8 4	19 54	14
80	Գէշերլու —	Ս. Աստուածածնի.	15 50	70 53	65 25
81	Թափաղիրի —	Ս. Աստուածածնի.	16 10	15 50	9 50
82	Արտաշար —	Ս. Աստուածածնի.	12 20	9 80	6 26

Թալիսի Բարեկարգութեան ձեռն.

83	Գրմլու եկեղեցի	Ս. Աստուածածնի.	33 85	31 15	15 10
84	Մազարջուղ —	Ս. Սարգսի.	13 20	10	8
85	Տաշ-Ղալա —	Ս. Աստուածածնի.	4 80	25	20
86	Գատալու —	Ս. Յովհաննու.	20 5	21 40	15 20
87	Դեօղլու —	Ս. Ստեփանոսի.	33 82	22 30	15
88	Մաստարա —	Ս. Յովհաննու.	18	67	49 45
89	Աղիաման —	Ս. Գէորգի.	25 40	16	16
90	Թալին —	Ս. Աստուածածնի.	94 48	36 90	31
91	Ահակէ —	Ս. Գէորգի.			

Սար Բայազէտի Գաւառի ձեռն.

92	Նոր Բայազէտ քաղաք —	երկու եկեղեցի Ս. Աստուածածնի և Ս. Կարապետի	999 60	999 60
93	Ղուլ-Ալի եկեղեցի	Ս. Աստուածածնի	184 65	24 12
94	Փաշաքէնդ —	Ս. Գրիգորի.	194 33	175 44
95	Նորադուղ —	Ս. Աստուածածնի	354 55	23 60
96	Ղշլաղ —	Ս. Աստուածածնի	1 10	23 32
97	Քօսամամադ —	Ս. Գէորգի.	45	45
98	Գալի զարդաշ —	Ս. Խաչի.	274 74	28 26
99	Քիզաշի —	Ս. Խաչի.	122 24	32 78
100	Երանոս —	Ս. Աստուածածնի	72 59	57 51
101	Աթամ-խան —	Ս. Խաչի.	89 37	45 42

102	Վալի Աղալու	— Ս. Խաչի	40 70	50 48	41 58
103	Ծակ քար	— Ս. Աստուածածնի	29 90	26 58	23 15
104	Թաղաքէնդ	— Ս. Գէորգի	435 21	107 33	7 44
105	Գեօլ	— Ս. Աստուածածնի	3 33	41 83	43 80
106	Վ. Ադիեաման	— Ս. Աստուածածնի	23 „	10 60	9 90
107	Ն. Ադիեաման	— Ս. Լուսաւորչի	„ „	28 50	25 „
108	Վերին Ղարանլուխ	— Ս. Գէորգի	399 25	29 3	26 5
109	Ներքին - Ղարանլուխ	— Ս. Աստուածածնի	309 76	111 16	59 13
110	Թուսգիւլու	— Ս. Աստուածածնի	69 73	17 94	8 25
111	Ըղալ Աղալու	— Ս. Աստուածածնի	279 44	17 90	19 55
112	Ըլիկքըրի	— Ս. Պետրոսի և Պօղոսի	46 55	24 15	22 51
113	Զոլախաչ	— Ս. Գէորգի	246 31	50 55	35 16
114	Գեօղալ - դարա	— Ս. Աստուածածնի	3736 18	„ „	„ „
115	Գեօլան - զրան	— Ս. Աստուածածնի	340 31	34 32	21 40
116	Ըլիշալու	— Ս. Աստուածածնի	125 43	33 85	54 30
117	Գըրխ - Բուլախ	— Ս. Պետրոսի և Պօղոսի	47 64	16 86	13 28
118	Բասար - դէշար	— Ս. Գէորգի	359 42	88 15	19 90
119	Աեօղակ - բուլախ	— Ս. Գէորգի	128 98	13 70	77 42
120	Զաղալու	— Ս. Աստուածածնի	451 89	14 40	14 40
121	Գերիմ - քէնդ	— Ս. Յովհաննու	„ „	10 14	10 14
122	Բաշ - քէնդ	— Ս. Գէորգի	„ „	12 60	11 60

Ծաղկաշորի (Բարաշլահի) Դէջ.

123	Ռնդամալ	— Ս. Կարապետի	200 70	106 94	48 20
124	Թայշարուին	— Ս. Աստուածածնի	243 51	76 66	31 40
125	Բաբաքիշի	— Ս. Յովհաննու	68 64	34 60	19 30
126	Փարուխ	— Ս. Ստեփանոսի	„ „	43 90	22 50
127	Եայջի	— Ս. Աստուածածնի	67 9	109 60	31 89
128	Զըրշոր	— Ս. Ստեփանոսի	23 32	50 10	32 48
129	Գդմաշէն	— Ս. Թադէոսի	359 34	159 83	42 67
130	Շաշրիզ	— Ս. Յովհաննու	166 45	70 39	22 45
131	Ցամաքարերդ	— Ս. Գէորգի	7 „	17 50	17 50
132	Գոմաձոր	— Ս. Յակոբի	74 19	32 89	24 80
133	Զուբուխլու	— Ս. Աստուածածնի	440 83	155 73	43 40
134	Ծաղկունք	— Ս. Յարութեան	105 65	97 90	47 57
135	Օրդակլու	— Ս. Յովհաննու	75 3	61 90	34 25

Վախիջլահի Գաւառի Դէջ.

136	Նախիջլահնում	2 եկեղեցի Ս. Երրորդ	255 72	100 10	100 „
138	Գարձեալ Ս.	Յովհաննու	„ „	22 90	11 75
138	Թումբուլ	—	156 82	21 35	93 70
139	Եամխանայ	— Ս. Մինասի	„ „	71 62	24 17
140	Աստապատ	— Ս. Յովհաննու	79 18	49 90	76 45
	Գարձեալ	— Ս. Աստուածածնի	111 37	59 90	10 „
141	Կարախանբեկլու	— Ս. Գէորգի	313 15	31 95	10 96
142	Ըլիապատ	— Ս. Աստուածածնի	„ „	„ „	„ „
143	Եարբմջա	— Ս. Աստուածածնի	170 60	110 20	45 „
144	Գեարիմ Խան - Գիզա	— Ս. Գէորգի	4 1	9 40	13 41
145	Ղուշի թիլակ	— Ս. Գէորգի	42 57	11 80	7 80
146	Գեարիմ - բեկ Գիզա	— Ս. Գէորգի	2 90	9 40	12 30
147	Գիւլ - թափա	— Ս. Հոսիսիմի	109 90	195 61	45 5

148	Մամարգաղիզա	—	Ս. Խաչի . . .	510	5	5
149	Խալխալ	—	Ս. Յակոբի . . .	30 50	14 5	20 64
150	Բաղամիլու որ է Մեծուի	Ս. Ստեփանոսի	8 95	20 73	10 12	
151	Գոմեր	—	Ս. Յովհաննու . . .	101 5	10 18	10 18
152	Կէկեաձոր	—	Ս. Յակոբի . . .	36 66	11 8	9 87
153	Նորս	—	Ս. Երրորդութեան	477 93	21 36	15 20
154	Հիմաճմուղ	—	Ս. Աստուածածնի	136 12	24 12	75 46
155	Նաղարապատ որ է Դամիրզնդան	—	Ս. Աստուածածնի	231 93	25 40	15 60
156	Զնարերդ	—	Ս. Գէորգի . . .	4 4	14 55	9 20
157	Հաջիվար	—	Ս. Ամենափրկչի	569 73	19 95	16 55
158	Ղաղանչի	—	Ս. Ամենափրկչի	52 28	11 11	11 11
159	Պարաղաշտ	—	Ս. Սարգսի . . .	936 8	14 60	10 85
160	Հորուտ	—	Ս. Յակոբի . . .	1 55	5 48	4 87
161	Կեախ	—	Ս. Գէորգի . . .	450 35	5 48	5 28
162	Նորաշէն	—	Ս. Աստուածածնի	6 2	27 31	23 66
163	Ապրակունիս	—	Ս. Գէորգի . . .	22 46	26 38	21 34
164	Զուղա	—	Ս. Գէորգի . . .	22 45	3 80	24 95
165	Արաղին	—	Ս. Պետրոսի . . .	104 20	47 93	23 55
166	Կիւզնուտ	—	Ս. Աստուածածնի	11 60	37 50	3 50
167	Օրդուբատ	—	Ս. Ստեփանոսի . . .	215 72	200 10	75 60
168	Դաշտ	—	Ս. Երրորդութեան	64 20	72 20	62 15
169	Հանդամէջ	—	Ս. Աստուածածնի	42 80	30 20	
170	Ագուլիս	—	Ս. Հմաւոնի . . .	67 14	67 16	62 15
171	Ագուլիսում	—	Ս. Յովհաննու . . .	56 30	42 80	30 20
172	Ագուլիսում	—	Ս. Քրիստափորի . . .	19 47	39 40	40 11
173	Վերին գետ	—	Ս. Ստեփանոսի . . .	82 84	50 40	30 80
174	Տնակերտ	—	Ս. Ստեփանոսի . . .	39 78	35 90	30 80
175	Կեաղ	—	Ս. Ստեփանոսի . . .	19 22	12 60	12 50
176	Տրոնիս	—	Ս. Ստեփանոսի . . .	286 43	14 45	12 40
177	Տուսար	—	Ս. Աստուածածնի . . .	292 54	6 11	5 80
178	Աղա	—	Ս. Աստուածածնի . . .	605 85	104 10	106 30
179	Տէր	—	Ս. Յովհաննու . . .	19 60	19 60	
180	Տղնայ	—	Ս. Հմաւոնի . . .	23 60	23 60	
181	Թամիս	—	Ս. Ստեփանոսի . . .	40 11	11 11	
182	Փորաք	—	Ս. Ստեփանոսի . . .	211 50	93 30	22 81
183	Բիստ	—	Ս. Յովհաննու . . .	25 85	9 10	7 60
184	Թմբուլ	—	Ս. Ստեփանոսի . . .	45 62	11 80	7 80
185	Ալաշի	—	Ս. Յակոբի . . .	2 39	10 11	5 95
186	Փաշալու	—	Ս. Գէորգի . . .	42 65	11 30	8 20
187	Սուլթանբեկլու	—	Ս. Աստուածածնի . . .	137 71	12 80	9 70
188	Մարտիրոս	—	Ս. Վառվարեայ . . .	11 35	10 20	8 60
189	Փոռ	—	Ս. Սարգսի . . .	19 50	18 40	10 11
190	Աղատակ	—	Ս. Գէորգի . . .	18 99	12 50	9 55
191	Մալիշկա	—	Ս. Յակոբի . . .	628 94	24 10	30 20
192	Բաշքէնդ	—	Ս. Սարգսի . . .	45 99	3 50	3 50
193	Քէշիշ-քէնդ	—	Ս. Ստեփանոսի . . .	9 19	14 20	11 50
194	Օրթաքէնդ	—	Ս. Խաչի . . .	13 30	10 18	10 18
195	Քարազլուխ	—	Ս. Աստուածածնի . . .	5 65	5 61	5 3
196	Ղալթուր	—	Ս. Ստեփանոսի . . .	75 68	6 13	6 13
197	Աղանաձոր	—	Ս. Աստուածածնի . . .	222 60	11 30	11 30
198	Ելիին	—	Ս. Աստուածածնի . . .	483 97	10 62	10 60
199	Արփա	—	Ս. Աստուածածնի . . .			
200	Խաչիկ	—	Ս. Աստուածածնի . . .			

201	Պարագիս	— Ս. Նիկողայոսի.	21 25	17 60	13 8
202	Ալմալու	— Ս. Ստեփանոսի.	26 80	10 15	7 10
203	Ուղուն - օրա	— Ս. Աստուածածնի	1 85	8 20	5 5
204	Ալակեօղ - Մազրա	— Ս. Խաչի.	6 „	31 78	12 5
205	Կնիշիկ	— Ս. Թէոդորոսի.	3 31	6 9	4 80
206	Ենգիջա	— Ս. Աստուածածնի	32 40	5 40	6 „
207	Այեար	— Ս. Աստուածածնի	15 10	5 95	5 „
208	Էրթափին	— Ս. Աստուածածնի	7 2	5 „	2 30
209	Սէրս	— Ս. Աստուածածնի	5 22	52 48	5 10
210	Միրսիփան	— Ս. Մեսրոպի.	„ „	6 „	5 80
211	Առինջ և Գարա-բաբա	— Ս. Աստուած.	54 73	5 18	6 40
212	Ռինդ	— Ս. Աստուածածնի	2 „	7 93	6 13

Վեհափառ Վաթողիկոսի բարեհաճութեամբ և հրամանով «Արարատի» մէջ հրատարակվելու են հետզհետեւ Հայաստանի եկեղեցուն վերաբերված զանազան վիճակագրական տեղեկութիւններ:

ԽԴ.

ՃԱՆԱԳԱՐՀԱՐԴՈՒԹԻՒՆ Ի ՆԱՀԱՆԳՆ ԿԱՐՈՒՑ.

(«ԱՐԱՐԱՏ» յուլիս).

Կենդանարոժութիւն. Կենդանեաց աճումն ևս երկրի մի տեսակ բերքն է, մանաւանդ ընտանի կենդանեացն, որ մասնաւորապէս մարդկանց խնամելովն աւելի կ'աճին: Վարուց գաւառի արգաւանդ դաշտերն ու գրեթէ մշտադալար հովիտներն աւելի ևս նպաստաւոր փարախներ յօրինած են բնակչաց. բայց ինչպէս վերն ասացինք, մարդկանց դանդաղութիւնն այդ երկրումն օգուտ քաղած չէ բնութեան այս ձրի պարգևէն: Բայց դարձեալ կը գտնուին գաւառին մէջ Քիւրտեր, որք այծեր և ոչխարներ կը սնուցանեն և մեծ օգուտ կը վերցնեն իբրեւ երկրին բերքն: Նոյնպէս և մատակ ձիեր կը պահեն այն Քիւրտերն, որք լաւ ձիերէն քիչ տարբերութեամբ կ'աճին: Իսկ Հայերէն գրեթէ ոչ ոք չկայ այս գործին հետեող, որ շատ օգտաւետ կը լինի Շիրակայ դաշտում: Հայերն ամեն տնւոր ունին իրենց համար կով, և ոչ խոտ խիստ սակաւածիւ, այս էլ կանանց շնորհն է, որ կը պահեն. իսկ այր մարդիկ ունին միայն մի մի լուծ եզն. որով կը սերմանեն իրենց սերմերն, եթէ կանանց այս տնտեսութիւնն չլինէր, Շիրակայ գեղացւոց տներում որ և է ուտելիք պիտի չճարուէր. բայց գթոտ մայրերն իրենց մատաղ որդւոցն գոնէ կաթ մատակարարելու համար, գրեթէ իրենք կը պահեն կովեր, մաքիներ և մատակներ (էգ գոմէշ), որոց հորթերն ևս լծկան կը դառնան հետզհետեւ երկիրն արօրադրելու: Վարի սակաւածիւ են այն Հայերն, որ իրենց պէտք եղածէն աւելի նորահաս հորթեր ունենան, և վաճառեն: Բայց կան բաւական թուով Հայ տնւորներ, որ իրենց շատ հարկաւոր եղած մի լուծք եզն անգամ չունին, և այս կարգի մարդիկն երկրին մէջ աղքատ կը կոչուին:

(Կարսեցից արուեստ կամ գործը). Վարուց քաղաքի Հայ բնակչաց կեան-